

Poválečné hledání nové identity oboru

In: *Mosty blízké i vzdálené : století Ústavu germanistiky, nordistiky a nederlandistiky*.
Juříčková, Miluše (editor); Kostecká, Marta (editor); Munzar, Jiří (editor); Urválek,
Aleš (editor). Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 21-23

ISBN 978-80-210-9252-5; ISBN 978-80-210-9253-2 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141013>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Poválečné hledání nové identity oboru

Spojovacím článkem mezi germanistikou období meziválečného a období poválečného, dobou nového počátku po mnohaletém období uzavření českých vysokých škol, byl Beerův žák Leopold Zatočil.

Leopold Zatočil se narodil 17. října 1905 Židlochovicích. Po maturitě na německém gymnáziu v Olomouci (1926) studoval na filozofické fakultě Masarykovy univerzity obory germanistika a slavistika. K jeho učitelům na fakultě patřili především Antonín Beer, Jan Krejčí, Stanislav Souček a František Trávníček. V rámci studijních pobytů na univerzitách v Německu (Berlín) a ve Skandinávii (Uppsala) rozšířil oblast svého zájmu o nordistiku. Roku 1931 získal titul PhDr. na základě dizertace *Příspěvky ke gótské a středohornoněmecké syntaxi* (*Beiträge zur gotischen und mittelhochdeutschen Syntax*), roku 1937 se pak habilitoval pro obor germánská filologie. Až do uzavření českých vysokých škol byl Leopold Zatočil činný v tehdejších semináři pro germánskou filologii, nejprve jako asistent a od roku 1937 jako docent. Během války působil na dívčím reálném gymnáziu v Brně. Profesorem pro obor germánská filologie byl jmenován roku 1945 a v letech 1950–1970 byl vedoucím katedry germanistiky a nordistiky filozofické fakulty brněnské univerzity. V letech 1948–1953 byl Leopold Zatočil rovněž pedagogicky činný na filozofické fakultě Karlovy univerzity.

Zatočilův odborný zájem nebyl soustředěn pouze na lingvistiku. Pohyboval se rovněž ve hraniční oblasti mezi filologií a filologicky orientovanou literární historií. V jeho badatelské činnosti zaujímají významné místo práce, věnované velmi rozšířeným středověkým didaktickým textům s rozsáhlou překladovou tradicí. Nejdůležitější je zde nepochybně jeho rozsáhlá shrnující monografie *Cato a Facetus* (1952).

Dále se Zatočil věnoval především lingvistickému a literárnímu zkoumání středověkých a pozdně středověkých literárních památek, zejména středohornoněmeckých, z východních oblastí. Zvláštní pozornost věnoval památkám provenience slezské (viz např. jeho „Kritický pohled na německé písemnictví staroslezské“ z roku 1950 i řada prací dalších). Jeho zvláštní zájem přirozeně poutaly i německo-české literární vztahy ve středověku. Viz např. delší studie „K závislosti staročeské Alexandreidy na skladbě Ulricha z Eschenbachu“ (*Zur Frage der Abhängigkeit der altschechischen Alexandreis von der Dichtung Ulrichs von Eschenbach*, 1941). Jako žák profesora Beera se intenzivně zabýval i syntaxí a slovesnou flexí nejstarších období. (Viz např. studie „Ge- bei den sogenannten perfektiven und unperfektiven Simplizien“, 1959). Pominout nelze ani Zatočilův značný zájem lingvistický i literárně-historický o starší památky v nizozemštině a ve skandinávských jazycích. Z oblasti nordistické je nejvýznamnější český překlad *Ságy o Volsunzích* (*Volsungasaga*, 1960), obsahující vedle rozsáhlého komentáře také kompletní přepis staroislandského textu a unikátní slovník staroislandsko-český.

Bibliografie Leopolda Zatočila je velmi rozsáhlá. Jeho celoživotnímu zájmu se těšil „Ackermann aus Böhmen“. Především ho zaujal vztah staročeského Tkadlečka k Ackermannovi, jak o tom pojednává ve studii „Poznámky ke slohu staročeského Tkadlečka a jeho poměru k Ackermannovi“ (*Bemerkungen zum Stil des altschechischen Tkadleček und dessen Verhältnis zum Ackermann*, 1938) a v dlouhé řadě dalších prací na obdobná témata.

Prof. Zatočil s kolegy na začátku osmdesátých let. Zleva dole Jan Chloupek, Jiří Žaža, Leopold Zatočil, zleva nahoře Jan Chytil, Eliška Hladká, Zdeněk Masařík, Jiří Malíř, Miroslav Mikulášek

Zdroj: Archiv Jiřího Munzara

Leopold Zatočil byl důstojným pokračovatelem brněnské meziválečné lingvistiky. Jako jediný český profesor germanistiky bezprostředně v poválečných letech požíval i úcty coby autorita rázu celostátního, jak o tom svědčí i jeho tehdejší působení na Karlově univerzitě.

Vedle profesora Zatočila navázal na meziválečné tradice germanistiky v poválečném období také Karel Krejčí.

Karel Krejčí se narodil 15. ledna 1905 ve Vídni. Vysokoškolské vzdělání získal na Masarykově univerzitě v Brně, kde vystudoval na filozofické fakultě germanistiku u profesora Jana Krejčího a profesora Antonína Beera. Po absolutoriu působil jako středoškolský profesor na obchodní akademii v Brně. Na filozofické fakultě, kam byl povolán v roce 1952 a kde se roku 1966 habilitoval, působil až do svého penzionování v roce 1970. Zemřel dne 9. července 1978.

Jeho zájem se soustřeďoval, v návaznosti na tradici literárněvědné brněnské germanistiky a zejména na osobu a dílo svého učitele profesora Jana Krejčího, především na německy píšící a dosud veřejnosti poměrně málo známé autory z Moravy. Dílčí výsledky uveřejnil v řadě článků, jeho nejvýznamnějším dílem na tomto poli je však monografie *Oskar Jellinek – Leben und Werk* z roku 1967, věnovaná brněnskému rodákovi, neprávem takřka zapomenutému prozaikovi, básníkovi a dramatikovi (narozen v Brně roku 1866, zemřel v Los Angeles roku 1949). Jellinekovy nejvýznamnější, většinou tragické osudové novely, pro které je příznačná erotika a rodinné tragédie, se odehrávají v selském prostředí na jižní Moravě. Jeho divadelní hry pak čerpají z autorovy vlastní soudní praxe.

Kromě Jellineka se Krejčí věnoval i různým aspektům díla s Moravou spjatého Ferdinanda von Saara, v čemž navazoval na práci Stanislava Sahánka. Významná je zde především jeho rozsáhlejší studie „Ein mährisches ‚Hermann und Dorothea‘ Epos. Zur 130. Wiederkehr von

Pracovna prof. Zatočila před před stěhováním germanistiky z ulice Arna Nováka do budovy na Jaselskou, 2005
Zdroj: Archiv ÚGNN

Ferdinand von Saars Geburtstag“ z roku 1963. Plánovanou monografií *Das slawische-tschechische Element bei Ferdinand von Saar* již bohužel nestačil dokončit. Kromě Saara se však soustředoval i na další moravské německy píšící autory, a to především na vybrané aspekty v díle Marie von Ebner-Eschenbachové a Jakoba Julia Davida.

Krejčí se však zaměřoval nejen na Moravu, ale i na autory jiné proveniencí: zejména to byl pražský rodák Franz Kafka. O Kafkovi pak také přednášel na dnes již legendární konferenci v Liblicích v roce 1963, a to na téma „K problému umělce u Franze Kafky“. Neobyčejně se zajímal o literaturu rakouskou: byl mj. členem rakouské Lenau-Gesellschaft a v rámci této společnosti proslovil řadu přednášek a referátů. Rozsáhlá byla i Krejčího činnost popularizující, recenzní a překladatelská. Jako praktický bilingvista (díky svým vídeňským počátkům) byl pro překládání oběma směry výborně disponován.

Karel Krejčí na své učitele navázal i plodným pedagogickým působením a po krátké, germanistice bezprostředně po válce nepříznivé situaci, zahájil nové období literárně zaměřené germanistiky v Brně.